

Prof. Dr. Oktay UYGUN
Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Öğretim Üyesi

DEVLET TEORİSİ

Gözden Geçirilmiş 7. Baskı

onikilevha
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Önsöz	V
İçindekiler	VII

Giriş Bölümü TEMEL KAVRAMLAR

İktidar	2
Otorite	2
Siyasal İktidar	3
Global Toplum Tipleri	4
Karşılıklılık ve Tabiiyet İlişkileri	6
Meşruiyet	7
Devlet	9
Üç Unsurlu Devlet Teorisi.....	10
Egemenlik	11
Devlet, Hukuk ve Egemenlik	11

Birinci Bölüm DEVLETİN KÖKENİ

I- DEVLET ÖNCESİ TOPLUMLAR	13
A- İlkel Toplumda Siyasal İktidarın Niteliği	15
İlkel Toplumunu Eksikleriyle Tanımlamak!.....	17
Pazardan Yoksunluk!	17

	<i>Tartışma Konusu 1</i>	
	<i>İlkellik ve Uygarlık Üzerine</i>	18
	Yazıdan Yoksunluk!	19
	Tarihten Yoksunluk!.....	20
	Devletten Yoksunluk!.....	20
	İlkel Toplumda İktidar İlişkileri.....	21
	<i>Tartışma Konusu 2</i>	
	<i>İlkel Toplumda Önderin Gücü</i>	24
B-	İlkel Toplumda Eşitliğin Korunması	26
	İnsan Vücuduna Kazınan Yasa.....	26
	Özel Mülkiyet Yasası, Potlaç, Mübadele	28
	Nüfusun Dengede Tutulması	31
	Ortak Özellikler	32
	Anaerkillik, Anasoyluluk ve Kadının Statüsü.....	34
	<i>Tartışma Konusu 3</i>	
	<i>Siyasal İktidarın Cinsiyeti</i>	37
II-	İLKEL TOPLUMDAN DEVLETLİ TOPLUMA GEÇİŞ	39
A-	Devletin Ortaya Çıkışı: Dış Etkenler.....	40
	Fetih Teorisi ve Mezopotamya'da Devletin Doğuşu.....	41
	Fetih Teorisi ve İnka Uygarlığı.....	44
	Hidrolik Tuzak Teorisi.....	46
	<i>Tartışma Konusu 4</i>	
	<i>İlkel Toplumun Devletleşme Sürecinde Savaşçı ve Barışçı İlişkiler</i>	47
B-	Devletin Ortaya Çıkışı: İç Etkenler	48
1-	Dini Etkenler ve Pierre Clastres	48
	Marksist Devlet Teorisine Eleştiri	48
	Ormanın Peygamberleri.....	50
	Maya Uygarlığı Bir İstisna mı?	53
2-	Ekonomik Etkenler ve Marvin Harris	55
	Solomon Adalarında Büyük Adamlık Kurumu	56
	Trobriand Adalarında Büyük Adamlık Kurumu.....	56
	Bunyoro Topluluğunda Büyük Adamlık Kurumu.....	57
C-	Devletin Kuruluşuna Yol Açan Etkenlerin Değerlendirilmesi	58
	<i>Tartışma Konusu 5</i>	
	<i>Mezopotamya: İlk Kentler, İlk Devletler</i>	61

İkinci Bölüm KENT DEVLETİ

I- ŞEFLİKLERDEN KENT DEVLETİNE GEÇİŞ.....	63
II- İLK KENT DEVLETLERİ.....	65
III- İLK İMPARATORLUK.....	69
<i>Tartışma Konusu 6</i>	
<i>Sümer Kent Devletlerinin Niteliği.....</i>	<i>71</i>
IV- ESKİ YUNAN UYGARLIĞINDA KENT DEVLETLERİ.....	73
V- YUNAN KENT DEVLETLERİ VE DOĞRUDAN DEMOKRASİ.....	76
A- İlk Demokratik Reformlar	78
B- Atina Demokrasisinin Kurumları.....	82
1- Yasama: Halk Meclisi (Ekklesia)	82
2- Yürütme: Beşyüzler Konseyi (Boule).....	84
3- Yargı: Halk Mahkemesi (Dikasterion)	87
<i>Tartışma Konusu 7</i>	
<i>Sokrates'in Yargılanması.....</i>	<i>91</i>
VI- ATİNA DEMOKRASİSİNİN GERÇEKLEŞTİĞİ KOŞULLAR.....	93
A- Küçük Ölçekli Bir Devlet	93
B- Yüz Yüze Toplum	94
C- Türdeş Sosyal Yapı.....	95
VII- ATİNA DEMOKRASİSİNDE KİŞİSEL ÖZGÜRLÜKLER	96
A- İfade Özgürlüğü.....	97
B- İnanç Özgürlüğü.....	100
C- Kişi Güvenliği ve Kişi Dokunulmazlığı	104
D- Mülkiyet Hakkı ve Konut Dokunulmazlığı	104
E- Özgürlüklerin Güvencesi	104
VIII- ATİNA'DA YURTTAŞLIK STATÜSÜ VE YURTTAŞLIK BİLİNCİ	105
A- Sitenin Bağımsızlığı.....	105
B- Siyasal Yaşama Aktif Katılım	107
Devletsiz Demokrasi	108
Kadının Konumu	109
Bir Yaşam Biçimi Olarak Demokrasi.....	112
C- Atina'da Kölelik.....	115

D- Amatör Siyaset	117
IX- ATİNA'DA MUHALİF SİYASAL DÜŞÜNCE	119
A- Radikal Muhalefet: Platon.....	119
Platon'un Toplum ve Devlet Anlayışı	121
Platon'un Adalet Anlayışı	123
Platon'da Mülkiyet ve Aile.....	124
Platon'da Kadın – Erkek Eşitliği.....	125
Kölelik.....	126
Platon'dan Almamız Gereken Ders	127
<i>Tartışma Konusu 8</i>	
<i>İyi ile Kötünün Çelişkisi</i>	128
B- İlimli Muhalefet: Aristoteles	129
Aristoteles'in İnsan, Toplum ve Devlet Anlayışı.....	131
Aristoteles'e Göre Yönetimlerin Değişme Nedenleri	133
Aristoteles'e Göre En İyi Yönetim	134
Eşitsizliklerin Meşrulaştırılması.....	136
Aristoteles'in Adalet Anlayışı	137
X- YUNAN KENT DEVLETLERİNİN ÇÖKÜŞÜ	138
Epikürizm	139
Stoisizm	141
XI- ROMA:	
KRALLIK, CUMHURİYET, İMPARATORLUK	142
Cumhuriyet Dönemi.....	143
İmparatorluk Dönemi	144
Polybios	146
Marcus Tullius Cicero.....	147
<i>Tartışma Konusu 9</i>	
<i>Roma'nın Başarıları</i>	148
XII- İMPARATORLUK DÜZENİ.....	149
İmparatorluk ve Devlet	150
İmparatorluk, Hegemonya, Konfederasyon	152
Bir İmparatorluk Ne Zaman Devlete Dönüşür?	154
Sovyetler Birliği Örneği	154
İmparatorluk Toplumunu Yaratılmasında Başarılı (!) Örnekler.....	155

Mısır İmparatorluğu	157
Roma İmparatorluğu	158

Üçüncü Bölüm

FEODAL DEVLET

I- FEODAL TOPLUM	163
Feodal Beylerin Kökeni	164
Serflerin Kökeni	165
II- FEODAL İKTİDAR	166
İktidarın Bölünmesi	166
Hıristiyanlık	168
III- TEOKRATİK İKTİDAR ANLAYIŞI	170
A- Tanrı Devleti: Aziz Agustinus	170
B- Tanrısal Yasaların Üstünlüğü: Aquinolu Thomas	172
<i>Tartışma Konusu 10</i>	
<i>Katolik Kilisesi'nin Gücü</i>	174
IV- LAİK İKTİDAR ANLAYIŞI	176
A- İnsan Yapımı Yasaların Üstünlüğü: Padova'lı Marsilius	176
B- İktidarın Kökenine İlişkin İlk Bilimsel Teori:	
İbni Haldun	179
1- Siyasal İktidarın Kökeni	180
2- Soy Dayanışması (Asabiyyet)	182
Evrensel Bir Sosyal Yasa	182
Dayanışma Biçimleri	184
Soy Dayanışması ve Devletin Kuruluşu	185
Soy Dayanışmasının Niteliği	186
3- Dönemler Kuramı (Tavırlar Teorisi)	187
4- Dönemler Kuramının Eleştirisi	189
Organisizm	189
Fatalizm (Kadercilik)	191
Pesimizizm (Kötümserlik)	193
<i>Tartışma Konusu 11</i>	
<i>Yakın Tarihimize İbni Haldun'un Gözüyle Bakmak</i>	196

Dördüncü Bölüm

ULUS DEVLET

I-	EGEMEN İKTİDARIN DOĞUŞU	199
A-	Laik İktidar: Nicola Machiavelli.....	201
	İtalya'nın Ulusal Birliğini Sağlayacak Hükümdarın Portresi	202
	İktidarın Kaynağı	204
	İktidarın Meşruiyeti.....	205
	<i>Tartışma Konusu 12</i>	
	<i>Monarşik Yönetimin Büyüsü</i>	207
B-	Egemen İktidar: Jean Bodin	208
	Egemen Devletin Özellikleri	210
	Bodin'in Egemenlik Anlayışının Sonuçları.....	215
C-	Yeni Bir Meşruiyet Anlayışı: Thomas Hobbes	216
	Hobbes ve Toplum Sözleşmesi	220
	Toplum Sözleşmesinin Sonuçları ve Yönetim Biçimleri.....	222
	Hobbes'un Doğal Haklar ve Adalet Anlayışı.....	223
	Hobbes'a Göre İktidarın Sınırı: Yaşam Hakkı.....	225
	<i>Tartışma Konusu 13</i>	
	<i>Hobbes'un Leviathan'ı ve 20. Yüzyıl Diktatörlükleri</i>	227
	<i>Tartışma Konusu 14</i>	
	<i>Thomas Hobbes'un Eleştirisi</i>	229
II-	EGEMEN İKTİDARIN SINIRLANMASI	230
A-	Doğal Haklar Teorisi: John Locke	230
	İktidarın Kaynağı	231
	Doğa Durumu ve Toplum Sözleşmesi.....	232
	İktidarın Sınırı ve Direnme Hakkı.....	234
	Yönetim Biçimleri ve Mutlak İktidar	235
	Locke ve Kuvvetler Ayrılığı İlkesi.....	237
	Mülkiyet Hakkı.....	237
	<i>Tartışma Konusu 15</i>	
	<i>Mülkiyet Hakkının Kökeni</i>	240
B-	Kuvvetler Ayrılığı İlkesi: Charles Louis Montesquieu.....	244
	Yönetim Biçimleri ve Dayandıkları İlkeler.....	246
	Kuvvetler Ayrılığı İlkesi	247

III- EGEMEN İKTİDARIN DEMOKRATİKLEŞMESİ	249
A- Halk Egemenliği: Jean-Jacques Rousseau	249
Toplum Sözleşmesi.....	251
Genel İrade: Yanılmaz Bir İçgüdü	252
Rousseau'nun Yasa Anlayışı.....	255
B- Çoğunluğun Despotizmi Tehlikesi ve Rousseau	257
Kuvvetler Birliği mi? Kuvvetler Ayrılığı mı?.....	260
Rousseau'da Yönetim Biçimleri	262
Rousseau ve Doğal Haklar Teorisi.....	264
C- Toplum Sözleşmesi'nin Ulus Devlete Uygulanabilirliği	265
<i>Tartışma Konusu 16</i>	
<i>Çoğunluğun Despotizmi</i>	268
IV- EGEMEN İKTİDARIN BÖLÜNMESİ:	
FEDERAL DEVLET	270
A- Federal Devlet ve Egemenliğin Bölünmezliği İlkesi.....	271
B- Klâsik Egemenlik Anlayışının Aşılması.....	274
C- Federal Devlet ve Çağdaş Egemenlik Anlayışı.....	277
D- ABD'nin Kuruluşunda Egemenlik Tartışması	281
E- Egemenlik Atomunun Bölünmesi.....	282
Federal Hukuk Üstün müdür?.....	287
Egemenlik Kaynağında Bölünmüş müdür?	289
F- Bölgesi Devlet.....	291
1- İtalya	292
2- İspanya	293
3- Fransa	296
G- Bölgesi Devlet ve Federal Devletin Karşılaştırılması.....	298
H- Federal Devlet ve Konfederasyonun Karşılaştırılması.....	302
V- EGEMEN İKTİDAR VE HUKUK DEVLETİ İLKESİ.....	305
Hukuk Devleti / Hukukun Üstünlüğü İlkesinin Tarihsel Gelişimi	307
Hukuk Devleti İlkesinin Şekli ve Maddi Kriterleri.....	311
Türkiye'de Hukuk Devleti İlkesinin Gelişimi.....	317
Anayasa Mahkemesi'nin Hukuk Devleti Anlayışı	321
<i>Tartışma Konusu 17</i>	
<i>Günümüzde Egemenlikten Ne Anlamalıyız?</i>	324

Beşinci Bölüm
MODERN SİYASAL İDEOLOJİLER

I-	LİBERALİZM VE SOSYAL DEVLET ANLAYIŞI.....	327
A-	Liberalizmde Birey, Toplum ve Devlet İlişkileri.....	328
	Siyasal Liberalizm – Ekonomik Liberalizm.....	330
	Devlet İktidarının Sınırı.....	330
	Liberalizmin Özgürlük Anlayışı.....	331
	Liberalizm ve Demokrasi	332
B-	Sosyal Devlette Birey, Toplum ve Devlet İlişkileri.....	334
	Sosyal Devletin Özgürlük ve Eşitlik Anlayışı.....	335
	Sosyal Devlet Anlayışı ve Demokrasi.....	336
II-	MARKSİZM.....	338
A-	Marksizmin Felsefi Temeli: Diyalektik Materyalizm.....	339
B-	Marksizmin İnsan, Toplum ve Devlet Anlayışı	341
	Marksizmin Özgürlük Anlayışı.....	341
	Marksizmin Eşitlik Anlayışı.....	345
	Marksizm ve Demokrasi.....	346
C-	Marksizmin Öngörülleri	348
D-	Marksizmin Uygulaması: SSCB Deneyimi.....	350
III-	FAŞİZM.....	354
A-	Faşizmin İtalya’da Doğuşu	355
B-	Faşizmde Birey, Toplum ve Devlet İlişkileri.....	356
	Korporasyonlar ve Korporatif Ekonomi.....	357
	Faşizmin Özgürlük ve Eşitlik Anlayışı	358
	Faşizm ve Demokrasi	359
C-	Faşist Hareketin Değerlendirilmesi	360
	<i>Tartışma Konusu 18</i>	
	<i>Yirminci Yüzyılda Diktatörlük ve Faşizm</i>	361
IV-	NASYONAL SOSYALİZM	363
A-	Nasyonal Sosyalizmin Almanya’da Doğuşu	364
B-	İrk Devletinin Kuruluşu	366
C-	Nasyonal Sosyalist İktidarın Özellikleri.....	368
D-	Totaliter Diktatörlük.....	370

	<i>Tartışma Konusu 19</i>	
	<i>Alman Faşizmi ve Kitle Ruhu</i>	373
	<i>Tartışma Konusu 20</i>	
	<i>Nasyonal Sosyalizm ve Komünizm: Benzerlikler ve Farklılıklar</i>	374
V-	ANARŞİZM.....	375
	A- Anarşizm ve Bireyin Önemi.....	377
	B- Anarşizmin Özgürlük ve Eşitlik Anlayışı.....	378
	C- Anarşizm ve Şiddet.....	380
	D- Anarşist Toplumda Kuralların Kaynağı ve Niteliği.....	381
	E- Anarşizm ve Demokrasi.....	383
	<i>Tartışma Konusu 21</i>	
	<i>Bir Devlet Düşmanı ile Röportaj</i>	387

Altıncı Bölüm

DEMOKRASİ TEORİSİ

I-	MODERN ÇAĞ'DA DEMOKRASİNİN YENİDEN DOĞUŞU.....	391
	Mekân ve Zamanda Farklılık.....	392
	Demokratikleşme Dalgaları.....	393
II-	MODERN DEMOKRASİYİ BİÇİMLENDİREN ETKENLER.....	395
	1) Cumhuriyetçi Gelenek.....	395
	2) Kuvvetler Ayrılığı.....	396
	3) Siyasal Temsil.....	397
	4) Liberalizm.....	399
	5) Doğal Haklar Teorisi.....	400
	6) Laiklik.....	402
	<i>Tartışma Konusu 22</i>	
	<i>Laiklik İdeali</i>	404
III-	DEMOKRASİ NASIL HAKLILAŞTIRILABİLİR?.....	406
	A- Tarihsel Deneyim.....	406
	B- Demokrasinin Ahlaki Temeli.....	408
	Ahlaki Özerklik.....	408
	Doğal Eşitlik İlkesi.....	410
	Bireysel Kendi Kaderini Tayin Hakkı.....	412
	C- Demokrasinin Rasyonel Temeli.....	416

	Bireysel Çıkarların Belirlenmesi	417
	Bireysel Çıkarların Gerçekleştirilmesi	419
	Bireysel Çıkar - Kamu Yararı Ayrımı.....	422
	Liberal ve Cumhuriyetçi Yaklaşımlar	423
	Müzakereci Demokrasi.....	424
	Demokratik Süreç ve Kamu Yararının Belirlenmesi	425
	Kamu Yararı, Uzmanlaşma ve Elit Yönetimi	428
IV-	DEMOKRASİ MODELLERİ	431
	İktidarın Doğrudan Kullanımından İktidarın Denetlenmesine.....	431
	Modern Çağın İlk Demokrasi Teorileri.....	432
V-	DEMOKRATİK ELİTİZM VE KATILIMCI DEMOKRASİ	435
	Halkın Siyasetteki Rolü	435
	Siyasal Elitin Rolü.....	437
	Yurttaşların Çıkarlarının Korunması	441
	Siyasal Katılımın Arttırılması Sorunu.....	442
	Kaybolan Perspektif	443
	İşyeri Demokrasisi	445
	<i>Tartışma Konusu 23</i>	
	<i>Mondragon Kooperatifler Grubu.....</i>	446
	Demokrasinin Yaygınlaştırılması ve Rejimin İstikrarı	453
	Halkoylaması	454
	<i>Tartışma Konusu 24</i>	
	<i>Modern Devlet ve Doğrudan Demokrasi.....</i>	460
	<i>Tartışma Konusu 25</i>	
	<i>Demokratik Toplumlar Ne Tür Bir Despotizmden Korkmalıdır?.....</i>	462
VI-	ÇOĞUNLUK DEMOKRASİSİ VE KONSENSÜS DEMOKRASİSİ	464
	A- Yeni Bir Toplum ve Yeni Bir Siyaset Anlayışı.....	464
	B- Demokrasinin Çoğunluk ve Konsensüs Modelleri	467
	C- Demokrasi Modelleri ve Sosyal Yapı.....	474
VII-	TÜRKİYE'NİN DEMOKRASİ SERÜVENİ.....	477
	A- Osmanlı İmparatorluğu Dönemi.....	477
	<i>Tartışma Konusu 26</i>	
	<i>Yerel Kongre İktidarları</i>	478
	B- Türk Devrimi ve Demokratikleşme	481

C- Tek Parti Rejiminin Niteliği	483
D- Çok Partili Dönem	488
E- 1961 Anayasası ve Çoğulcu Demokrasi Anlayışı.....	491
<i>Tartışma Konusu 27</i>	
<i>Milli Egemenlik ve Milli İrade</i>	494
VIII- KONSENSÜS DEMOKRASİSİ VE TÜRKİYE.....	496
Türkiye'nin Sosyal Yapısı.....	497
Kültürel Kimliklerin Siyasallaşması	499
Bir Tespit ve Değerlendirme.....	501

Yedinci Bölüm

İNSAN HAKLARI TEORİSİ

I- TEMEL KAVRAMLAR VE TARİHSEL GELİŞİM.....	504
A- İnsanın Değeri ve İnsan Onuru	504
B- Modern Çağ'da İnsan Hakları Öğretisinin Doğuşu.....	509
İngiliz, Amerikan ve Fransız Hak Belgeleri.....	511
Hak Kavramı	514
İnsan Hakları Kavramı	514
İnsan Haklarının Benzer Kavramlardan Ayırt Edilmesi.....	516
II- İNSAN HAKLARININ KAYNAĞI.....	517
Doğal Hukuk ve Doğal Haklar Teorisi.....	518
Doğal Haklar Teorisinin Eleştirisi	520
İnsan Doğası ve İnsan Gereksinimleri	521
İnsan Doğası ve İnsanın Olanakları.....	524
İnsan Hakları Keşif mi, İcat mı?	525
Doğal Haklar Teorisinin Sonuçları.....	527
III- HAK KUŞAKLARI VE BÜTÜNSELLİK İLKESİ.....	530
Hakların Sayısı Neden Artıyor?	531
Birinci Kuşak (Klasik) Hakların Doğuşu	532
İkinci Kuşak (Sosyal) Hakların Doğuşu	533
Üçüncü Kuşak Hakların Doğuşu	534
Dördüncü Kuşak Hakların Doğuşu	536
İnsan Haklarının Bütünlüğü İlkesi	536

IV- KÜLTÜREL RÖLATİVİZM VE EVRENSELLİK İLKESİ.....	537
A- İnsan Haklarının Tarihsel Özgüllüğü ve Evrensellik.....	538
B- Geleneksel Hint Kültürü ve İnsan Hakları.....	543
<i>Tartışma Konusu 28</i>	
<i>Roop Kanwar: Kurban mı, Tanrıça mı?</i>	548
C- İslam Kültürü ve İnsan Hakları.....	550
1- İnsan Haklarına İslami ve Evrensel Yaklaşımlar.....	551
2- İslam Hukuku ile İnsan Hakları Öğretisi Arasındaki Uyumsuzluk.....	555
1) Kölelik.....	555
2) Sabit Cezalar (Hadd Cezaları).....	556
3) İnanmayanların Durumu.....	558
4) Din ve Vicdan Özgürlüğü ile Dinden Dönme Cezası.....	559
5) Hıristiyan ve Yahudi Azınlıkların Statüsü.....	560
6) Kadınların Statüsü.....	561
3- Özgürlükçü Yorumun Sınırları.....	563
D- Evrensellik – Kültürel Rölativizm Gerilimi Üzerine Bir Değerlendirme	565
V- BİRİNCİ KUŞAK HAKLARLA İLGİLİ TARTIŞMALAR.....	568
Birinci Kuşak Hakların Gerçekleştirilmesinde Devletin Pozitif Edimi	568
Pozitif Edimin Anayasada Düzenlenmesi.....	572
VI- İKİNCİ KUŞAK HAKLARLA İLGİLİ TARTIŞMALAR.....	572
A- İkinci Kuşak Haklara Yönelik Liberal Eleştiri.....	572
B- Sosyal Hakların Güçlendirilmesi.....	578
Küreselleşme ve Sosyal Haklar.....	579
Küresel Fırsat Eşitliği.....	580
Sosyal Hakların Somutlaştırılması.....	581
Devletin İktisadi ve Sosyal Ödevlerinin Sınırı.....	582
Anayasa Mahkemesi ve Sosyal Haklar.....	584
VII- ÜÇÜNCÜ KUŞAK HAKLARLA İLGİLİ TARTIŞMALAR.....	585
Üçüncü Kuşak Hakların Niteliği.....	587
Hakkın Unsurları.....	589
Hakların Öznesiyle İlgili Sorunlar.....	589
Halkların Kendi Kaderini Tayin Hakkı.....	590
Kültürel Kimliğe Saygı Hakkı.....	592
VIII- DÖRDÜNCÜ KUŞAK HAKLARLA İLGİLİ TARTIŞMALAR.....	595

A-	Biyo-teknoloji ve İnsan Doğası.....	596
	Biyo-teknoloji ve Yasaklar	597
	Kant Etiği ve İnsan Onuru	599
	İnsan Doğasına Farklı Yaklaşımlar	601
B-	Bilişim Teknolojisi ve İnsan Onuru	603
C-	Yeni Tehditlerin Ortaya Çıkardığı Yeni Hak Talepleri	605
	Kişisel Bütünlük Hakkı?	606
	Kişisel Verilerin Korunması Hakkı.....	606
IX-	İNSAN HAKLARI VE ULUSLARARASI POLİTİKA.....	609
	Westphalia Modeli Dünya Düzeni ve İnsan Hakları.....	609
	Yirminci Yüzyılda İnsan Hakları: Küresel Bir İdeoloji	610
	Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	611
	İnsan Hakları, Yayılımcı Dış Politika ve Silahlı Müdahale	613

Sekizinci Bölüm

SİYASAL ÖZGÜRLÜKLER VE DEMOKRASİ

I-	İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	617
A-	AIHS ve Türk Hukukunda İfade Özgürlüğü.....	618
	İfade Özgürlüğünün Negatif ve Pozitif Boyutları.....	620
	İfade Özgürlüğünün Kapsamı ve Sınırları	621
B-	İrkçi Düşünce Açıklamaları	622
	Uluslararası Hukuk Bakımından.....	623
	Türk Hukuku Bakımından	630
	İfade Özgürlüğünün Sınırlanmasında Takdir Yetkisi.....	631
C-	Dini ve Ahlaki Konulara İlişkin İfade Özgürlüğü	633
D-	Nefret İfadesi ve TCK 216.....	634
	1- Suçun Niteliği	635
	2- TCK 216 ve İnanç Temelli Kışkırtma.....	637
E-	Siyasal Eleştiri Özgürlüğü.....	641
	1- Siyasal Eleştiri ve TCK 301	643
	<i>Tartışma Konusu 29</i>	
	<i>Türk Milletini Aşağılama Suçu ve İfade Özgürlüğü</i>	649
	2- Politikacılara Yönelik Eleştiri ve Politikacıların Eleştiri Özgürlüğü	653

3-	TCK 305: Temel Milli Yararlara Aykırılık Suçu.....	657
F-	Ayrılkçı Görüşler.....	658
G-	Vicdani Ret ve İfade Özgürlüğü	660
II-	SİYASAL ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ	662
A-	Siyasal Partilerin İşlevi.....	662
B-	AİHS ve Siyasal Parti Özgürlüğü	664
C-	AİHM İçtihatları Çerçevesinde Türk Hukukunun Değerlendirilmesi	671
1-	Ülke Bütünlüğün Korunması ve Bölünmezlik İlkesi.....	671
2-	Siyasi Partiler Kanunu'ndaki Şekli Yasaklar.....	676
3-	Devletin Temel İlkelerinin Değiştirilmesi Sorunu.....	678
4-	Laiklik İlkesinin Korunması	680
D-	Mücadeleci Demokrasi / Mücadeleci Devlet	683
1-	Mücadeleci Demokrasi Anlayışı	684
2-	Avrupa Konseyi'ne Üye Devletlerde Mücadeleci Demokrasi Uygulamaları.....	686
3-	Türkiye'de Siyasal Parti Yasaklarının Genel Görünümü	688
III-	TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜ ÖZGÜRLÜĞÜ.....	689
A-	Demokrasi ve Toplantı Özgürlüğü.....	690
B-	Bildirim Verilmeden Yapılan Toplantılar.....	691
C-	Ertelenmiş veya Yasaklanmış Toplantılar	693
D-	Toplantı Mekanı, Zamanı ve Süresi ile İlgili Yasaklar.....	695
E-	Toplantılara Müdahale Edilmesi	697
	Kamu Düzeninin Korunması Amacıyla Müdahale.....	698
	Orantısız Müdahale ve Kötü Muamele Yasağı.....	699
	Müdahalede Biber Gazı Kullanımı	700
F-	Toplantı Özgürlüğü Üzerine Bir Tespit ve Değerlendirme.....	702
	KAYNAKLAR.....	703